



प्रदेश स्तरीय बीउ वाशुलात तयारी कार्यक्रम (कार्यशाला तथा गोष्ठी)

मिति: २०७८/०८/०८ गते

स्थान: कृषि विकास निर्देशनालय, गण्डकी प्रदेश, पोखरा, कास्की

आयोजक:

प्रदेश सरकार
भूमि व्यवस्था, कृषि सहकारी
तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय
बीउ बिजन प्रयोगशाला
गण्डकी प्रदेश
पोखरा

निर्मल रेग्मी

बाली विकास अधिकृत

बीउ बिजन प्रयोगशाला, गण्डकी प्रदेश पोखरा



विषयसूची



- ❖ बीउ बिजन सम्बन्धी संबैधानिक व्यवस्थाहरू,
- ❖ स्थानिय सरकार संचालन ऐन, २०७४ मा भएको बीउ बिजन सम्बन्धी व्यवस्था
- ❖ गण्डकी प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षिय योजनामा बीउ क्षेत्र
- ❖ बीउ बिजन प्रयोगशालाको परिचय र उद्देश्य
- ❖ संघ तथा प्रदेशमा बीउ व्यवस्थापनका नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्था
- ❖ बीउ बिजन प्रयोगशालाको विभिन्न निकायहरूसँग समन्वय
- ❖ बीउ बिजन प्रयोगशालाको हालसम्मको उपलब्धी
- ❖ प्रदेशमा बीउको माग तथा उत्पादन अवस्थाको विवरण
- ❖ गण्डकी प्रदेशमा बीउ व्यवसायीहरूको कारोबारको विवरण
- ❖ गण्डकी प्रदेशमा बीउ बिजन क्षेत्रका समस्या, चुनौति तथा अवसरहरू
- ❖ केही झलकहरू



नेपालको संविधानमा स्थापित बीउ बिजन सम्बन्धी व्यवस्थाहरू



❖ धारा ४२: सामाजिक न्यायको हक

□ प्रत्येक किसानलाई कानून बमोजिम कृषि कार्यका परम्परागत रूपमा प्रयोग र अवलम्बन गरिएको स्थानीय बीउ बिजन र कृषि प्रजातीको छनौट र संरक्षणको हकको प्रत्याभूति गरेको

❖ धारा ५१ (ड) मा कृषि र भूमिसुधार सम्बन्धी नीति

□ कृषि सामग्री र कृषि उपजको उचित मूल्य र बजारमा पहुँचको व्यवस्था गर्ने

❖ धारा ३०२ (उपधारा १):

□ प्रदेश तथा स्थानीय तहमा आवश्यक सेवा प्रवाह गर्न नेपाल सरकारले आवश्यक व्यवस्था गर्ने



अनुसूची ६

- कृषिजन्य वस्तु, सेवा र प्रविधिको सम्बद्धता, स्तरीयकरण, गुणस्तर निर्धारण र नियमन
 - ❑ वीउबिजन एवं नश्लसम्बन्धी गुणस्तर निर्धारण र नियमन
 - ❑ कृषि मल, बीउ र विषादी आपूर्ति व्यवस्था र नियमन

अनुसूची ७

- आवश्यक वस्तु तथा सेवाको अपूर्ति, वितरण मूल्य नियन्त्रण, गुणस्तर र अनुगमन

अनुसूची ८

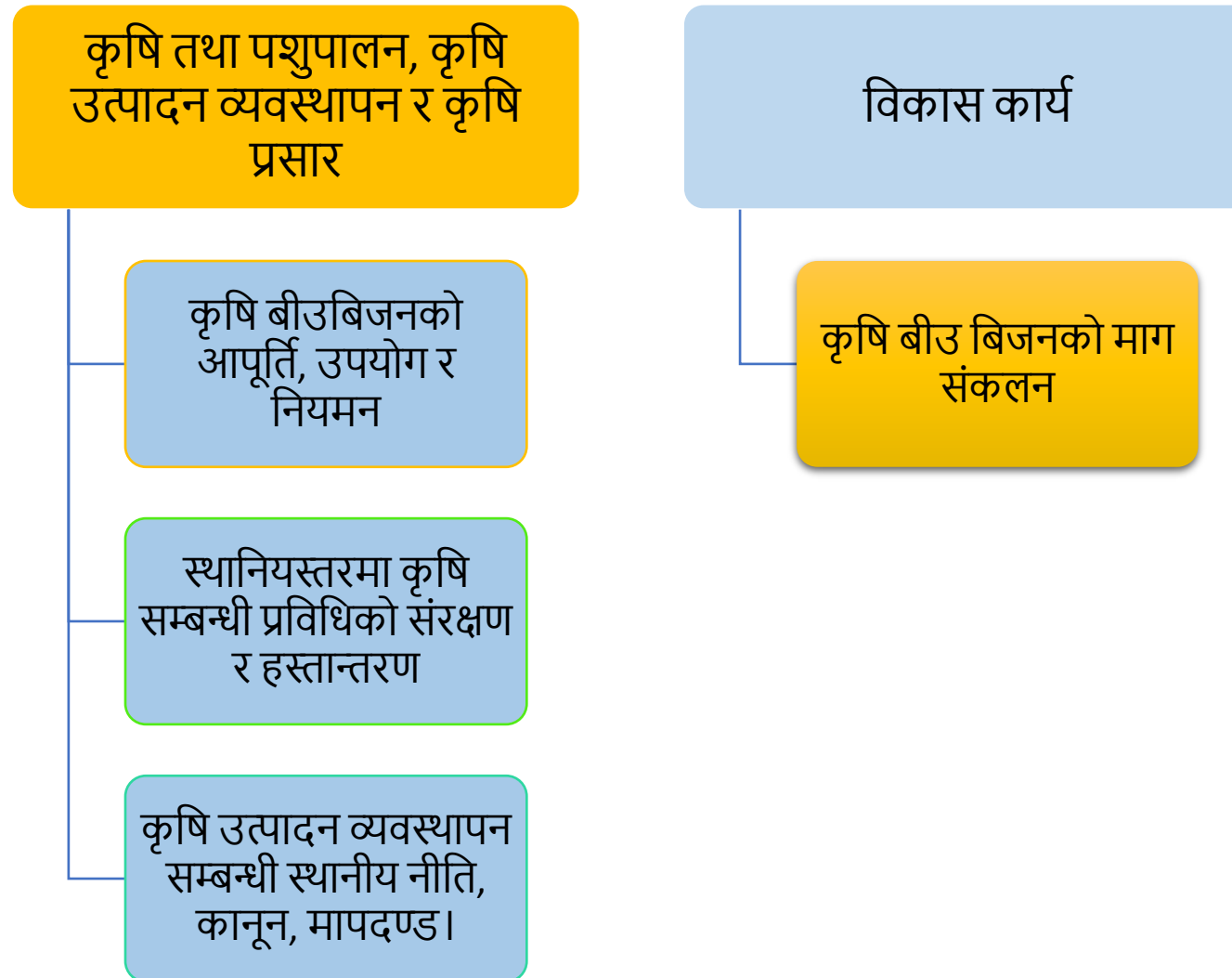
- कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, सञ्चालन र नियन्त्रण
 - ❑ वीउबिजन, नश्ल, मलखाद र रसायन तथा औषधीहरूको आपूर्ति, उपयोग र नियमन

अनुसूची ९

- कृषि तथा खाद्यसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय प्रयायनयुक्त प्रयोगशालाहरूको विकास, मापदण्ड निर्धारण र नियमन

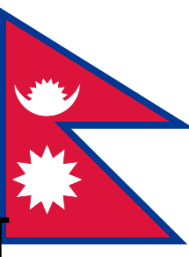


स्थानिय सरकार संचालन ऐन, २०७४ मा भएको बीउ बिजन सम्बन्धी व्यवस्था





गण्डकी प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षिय योजनामा बीउ क्षेत्र



- ❖ गुणस्तरीय बीउको माग अनुसार सही समय, मूल्य र स्थानमा सहज उपलब्ध हुन नसक्नु, आवश्यकता अनुसार गुणस्तरीय शीत तथा अन्न भण्डारको व्यवस्था हुन नसक्नु आदि बीउ बिजन क्षेत्रका मुख्य समस्याको रूपमा उल्लेख भएको
- ❖ ×उच्च उत्पादन र उत्पादकत्व हाँसिल गरी कृषि उपजमा आत्मनिर्भर प्रदेश बनाउने× रणनीतिलाई सार्थक बनाउन
 - ❖ अध्ययन अनुसन्धान क्षेत्रसँग सहकार्य र समन्वय गरी उन्नत बीउ बिजन र प्रविधि हाँसिल गरिने।
 - ❖ बीउ बिजन लगायतका गुणस्तरीय उत्पादन सामाग्रीहरूको व्यवस्था गरिने ।
 - ❖ प्रयोगशाला सेवा र विशेषज्ञ सेवा उपलब्ध गराइने ।
 - ❖ घाँसेबाली बीउ उत्पादनलाई संस्थागत रूपमा सुदृढ गरिने
 - ❖ बीउ बिजनको गुणस्तर नियमन



गण्डकी प्रदेशमा संचालित बीउ सम्बन्धी कार्यक्रमहरू

- ❖ समुह लक्षित सामुदायिक वीउ बैंक स्थापनाका लागी सहयोग अनुदान कार्यक्रम
- ❖ मूल र उन्नत बीउ उत्पादन कार्यक्रम
- ❖ बीउ उत्पादक कृषकलाई अनुदानमा बीउ, कृषि औजार उपकरण वितरण
- ❖ विशेष बाली प्रबर्दन कार्यक्रम
- ❖ लिबर्डको सहकार्यमा दर्ता प्रक्रियामा रहेका रैथाने धान प्रबर्दन कार्यक्रम
- ❖ ज्ञान केन्द्र स्तरीय बीउ उत्पादन सम्बन्धी कृषकस्तर तालिम
- ❖ जिल्ला स्तर वीउ विजन समिति गठन
- ❖ मूल/ प्रमाणित बीउ उत्पादनका आधारमा प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम
- ❖ बीउ प्रमाणिकरण तथा बीउको गुणस्तर परिक्षणको प्रयोगशाला सेवा कार्यक्रम



बीउ बिजन प्रयोगशाला: परिचय



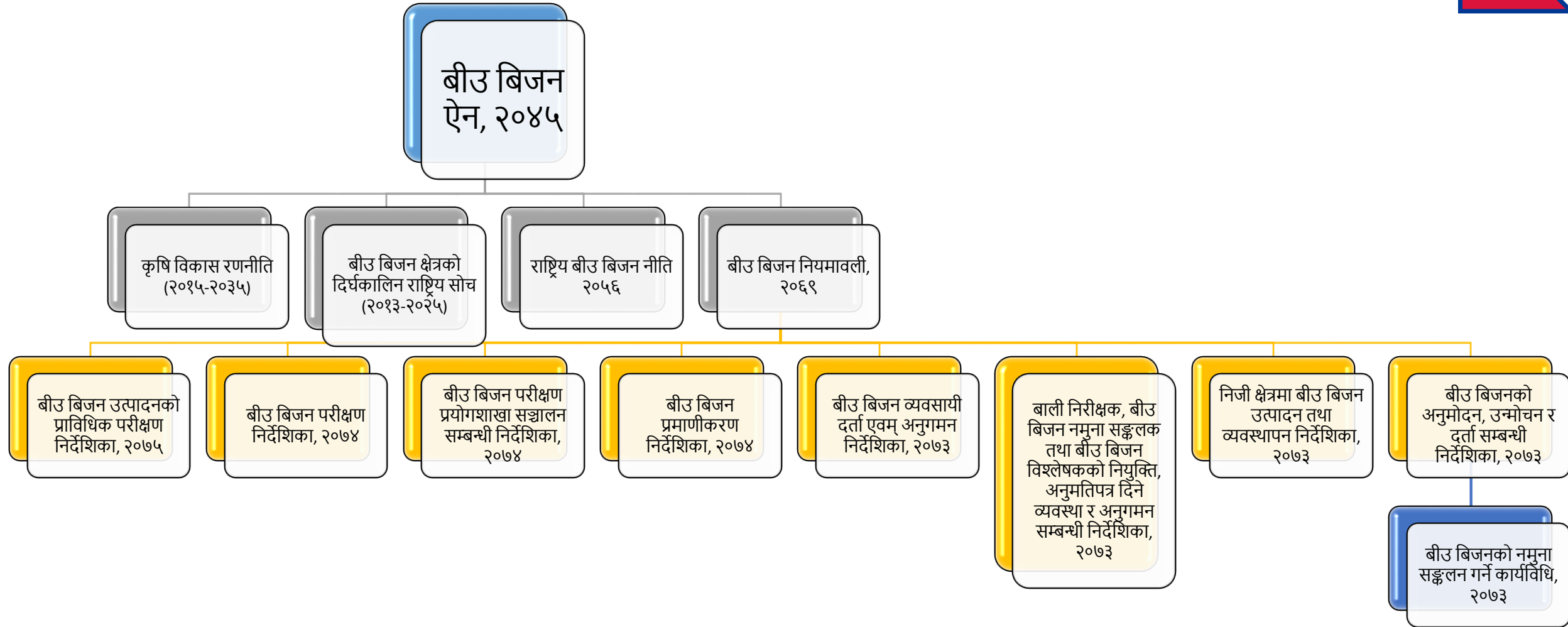
- ❖ स्थापना मिति: २०७५ असोज १० गते, पोखरा-१७, बिरौटा स्थित कृषि कम्पेक्स
- ❖ प्रयोगशाला स्थापनाको लक्ष्य: कृषकहरुलाई गुणस्तरीय बीउ बिजन उपलब्ध गराउन योजना तयारी देखि कार्यान्वयन तथा अनुगमन गर्ने
- ❖ प्रदेशस्तरमा बीउ बिजन व्यवस्थापनको बिषय/क्षेत्रमा नेतृत्व लिने सरकारी निकायको रुपमा रहने
- ❖ बीउ बालीको निरिक्षण बीउ परीक्षण र प्रमाणिकरण गरी गुणस्तरिय बीउ बिजनको आपूर्ती र वितरण सहजिकरण गर्ने

बीउ बिजन प्रयोगशालाको प्रतिबद्धता
गुणस्तरीय बीउ बिजनको उपलब्धताको लागि
सिफारीस, बिश्लेषण र प्रमाणिकरण





संघ तथा प्रदेशमा बीउ व्यवस्थापनका नीतिगत तथा कानूनी व्यवस्था





बीउ बिजन प्रयोगशालाको केन्द्रीय निकायहरूसँग समन्वय



बीउ बिजन गुणस्तर
नियन्त्रण केन्द्र

- जात दर्ता, उन्मोचन तथा अनुमोदन
- बीउको प्रमाणिकरण र त्याग व्यवस्थापन
- बीउ बिजन उत्पादन र विक्री वितरण अनुमती पत्र
- क्षमता अभिवृद्धि, बीउ वासलात तयारी

केन्द्रीय कृषि
प्रयोगशाला

- बीउ बिजनको परिक्षण
- बीउ परिक्षणमा एक रुपता कायम गर्ने
- क्षमता अभिवृद्धि
- अन्य प्राविधि सहयोग र समन्वय

बीउ बिजन
प्रयोगशाला



भूमि व्यवस्था कृषि
सहकारी तथा गरिबी
निवारण मन्त्रालय



बजेट व्यवस्थापन, निति
नियम मार्गदर्शन, अनुगमन
मूल्याङ्कन

कृषि विकास निर्देशनालय



अन्य निकायहरु संग समन्वय,
निति नियम मार्गदर्शन,
अनुगमन मूल्याङ्कन

बीउ विकास श्रोत केन्द्र



मूल बीउ र प्रमाणित बीउ उत्पादन

कृषि ज्ञान केन्द्रहरु



बीउ बजार अनुगमन, बीउ प्रमाणिकरण,
किसानको क्षमता विकास, बीउ बिजन
अनुमती पत्रको व्यवस्था

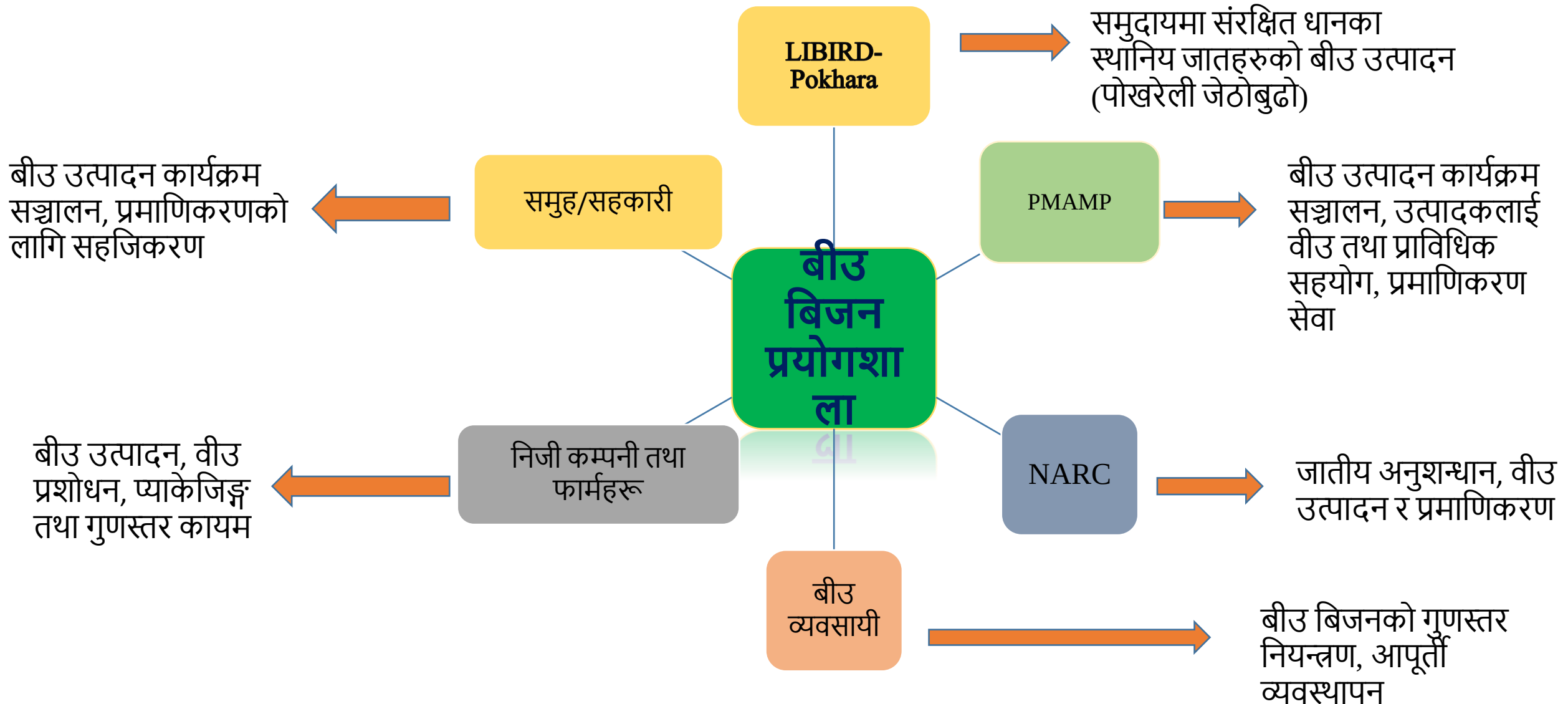
बिभिन्न प्रयोगशाला,
तालिम केन्द्र



किसान र कर्मचारीहरुको क्षमता विकास,
बीउ बालिमारोग किराको व्यवस्थापन,
लगायत अन्य।

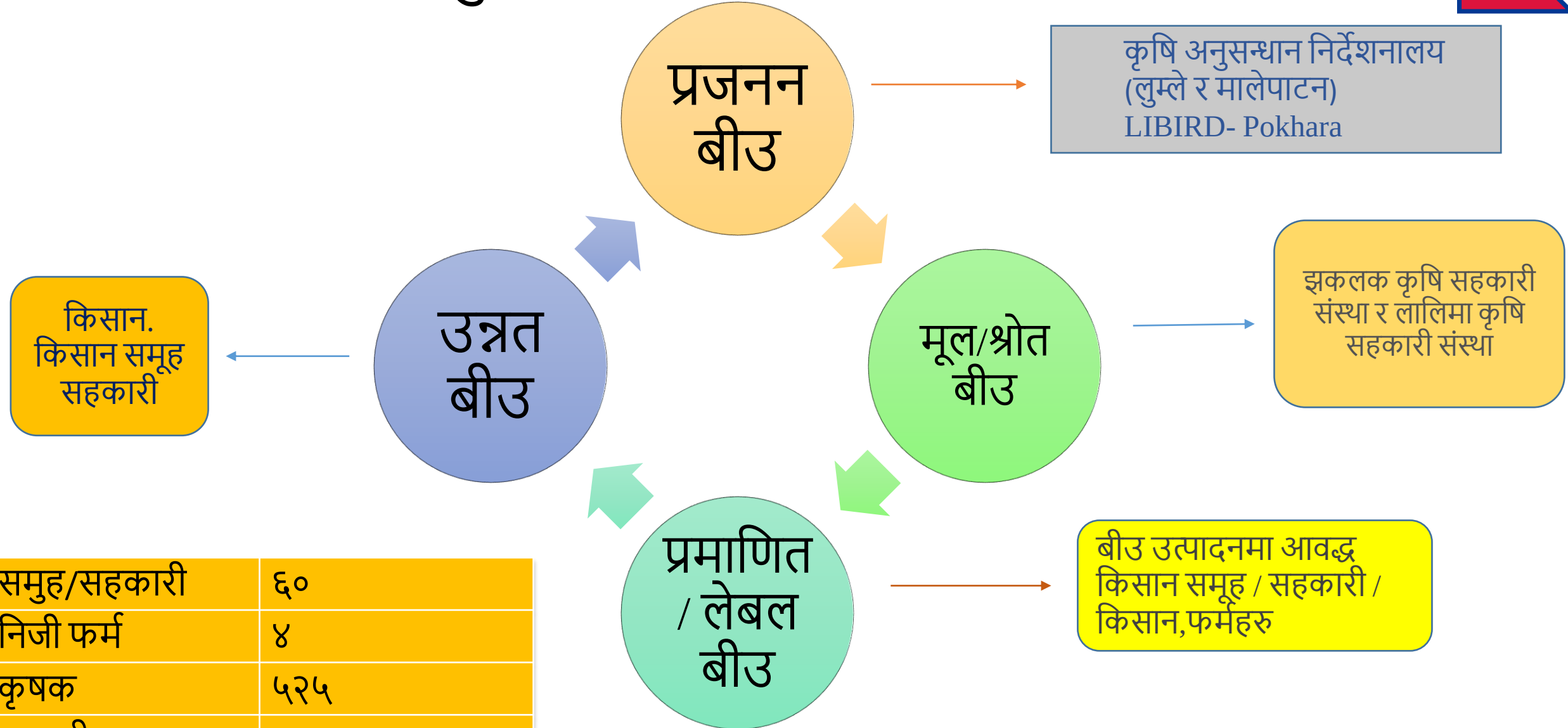


सरकारी/गैह-सरकारी/नीजि निकायहरूसँग सम्बन्ध





गण्डकी प्रदेशमा बीउ उत्पादनमा संलग्न सरकारी/समुह/सहकारी/निजी संस्थाहरूको विवरण



समुह/सहकारी	६०
निजी फर्म	४
कृषक	५२५
कम्पनी	१

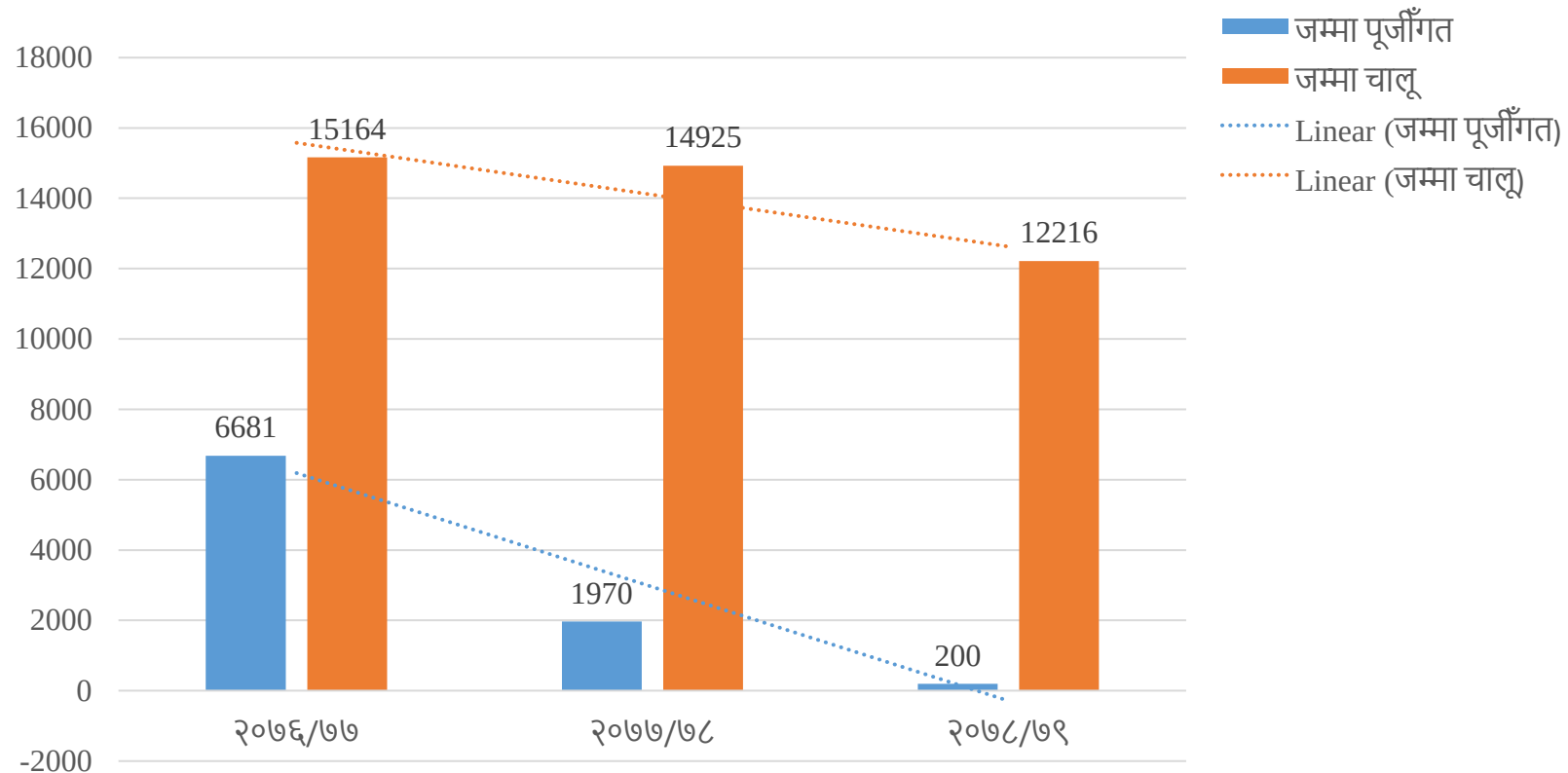
बीउ उत्पादनमा आवद्ध
किसान समूह / सहकारी /
किसान, फर्महरु



विगत तीन वर्षमा प्रयोगशालामा बिनियोजित वार्षिक बजेटको रूपरेखा



आ.व. २०७६/७७, २०७७/७८ र २०७८/७९ मा प्रयोगशालाको कार्यक्रम सञ्चालन बजेट

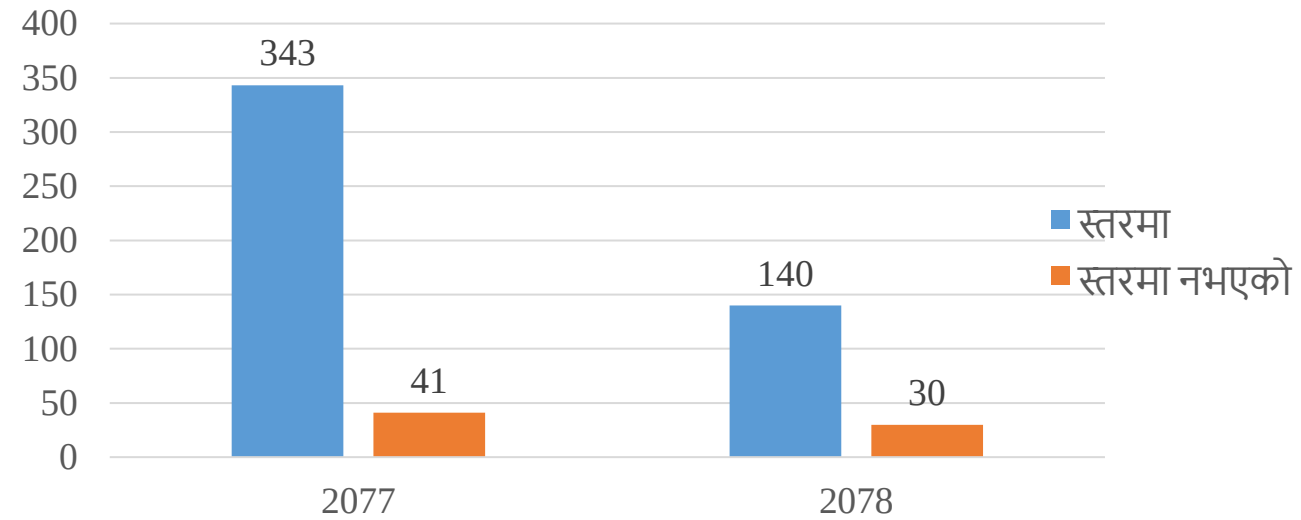




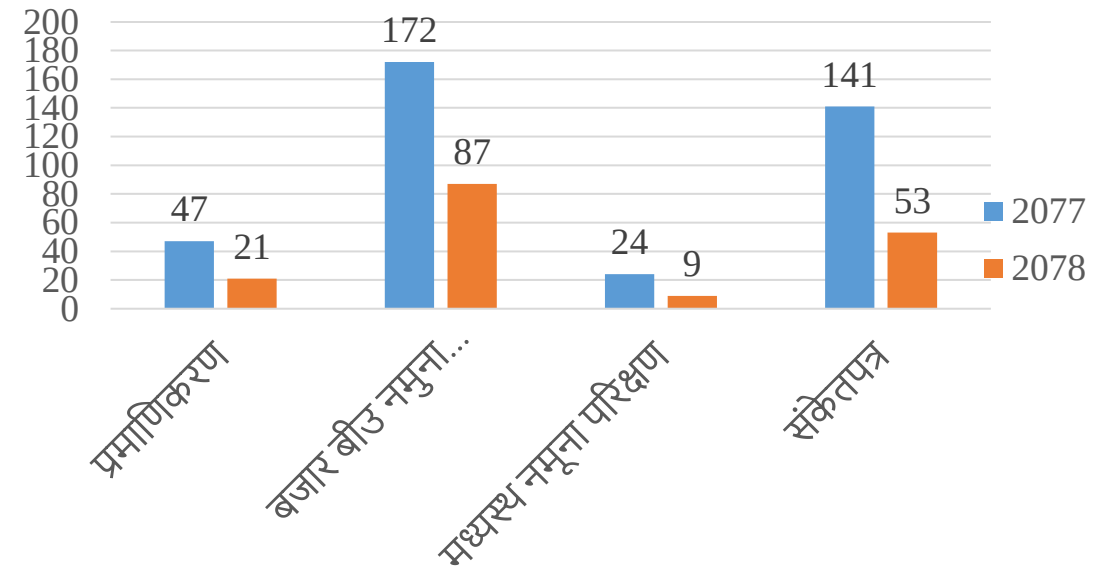
परीक्षण गरिएको बीउ नमूनाको विवरण (संख्या)



विभिन्न प्रयोजनार्थ प्राप्त वीउको संख्याको स्तरगत वर्गिकरण



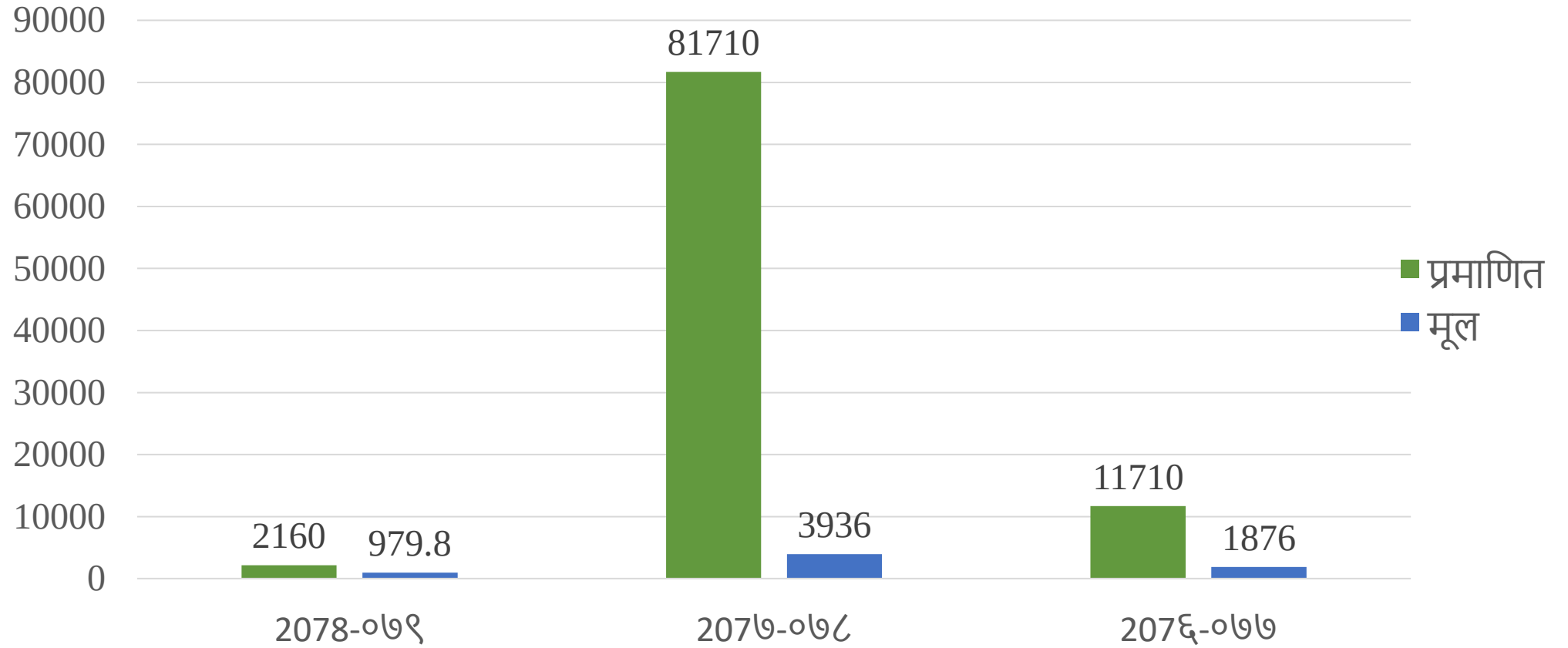
विभिन्न प्रयोजनार्थ प्राप्त वीउको संख्याको विवरण



वर्ष	जम्मा परिक्षण नमुना संख्या
२०७७/७८	३८४ (८९.३% स्तरभन्दा माथि)
२०७८/७९	१७०

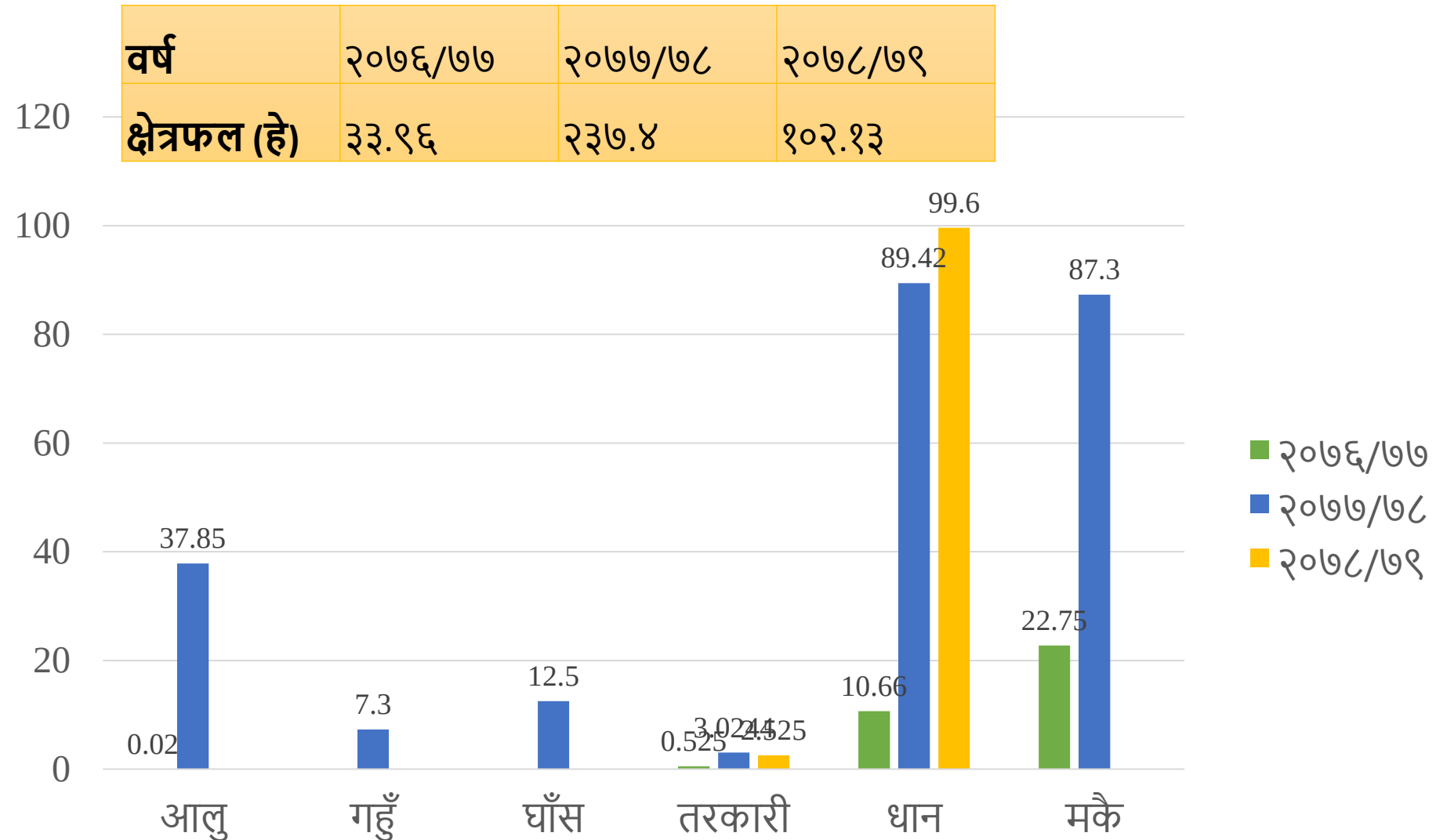


बीउ प्रमाणिकरण (के.जी)





बीउ प्रमाणिकरणको लागि खेत निरिक्षण (हेक्टर)





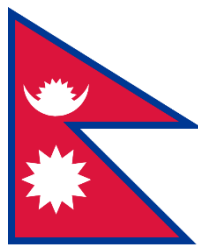
प्रदेशमा बीउको आवश्यकता



बाली	क्षेत्रफल (हेक्टर)	बीउ दर (के. जी प्रति हेक्टर)	आवश्यक बीउ (मे. टन)
धान	१२२,९८५	५०	६,१४९.२३
मकै	१६५,७६६	२५	४,१४४.१५
गहुँ	३६,५९०	१२०	४,३९०.८२
कोदो	८६,९६५	५	४३४.८२
मसुरो	४,९६७	२५	१२४.१७
भटुमास	३,१५१	५०	१५७.५६
आलु	१९,७११	२०००	३९४२२
बोडी	४७५	२५	११.८७
काँक्रा	७२६	२.५	१.८१
तोरी	५,४९६	८	४३.९७
भिण्डी	७९८	१५	११.९७
रायो	९३	०.२०	०.०२
गोलभेंडा	१५५७	०.१६	०.२५

क्षेत्रफलको श्रोत- कृषि विकास निर्देशनालय

*गण्डकी प्रदेशको कुल क्षेत्रफल: २,१५०,४०० हेक्टर



आ.ब 2078/79 मा धानको प्रजनन् बीउको माग परिमाण (के. जी)

जिल्ला	सावित्री	राधा 14	रामधान	सुगन्धित	सावामन्सुली	पोखरेली जेठोबुढो	जम्मा
नवलपुर	१२०	३०	६०	३०	९०		३८० के.जी
कास्की						५०	

आ.ब 2079/80 गहुँको प्रजनन् बीउको माग परिमाण (के. जी)

जिल्ला	जात			
	गौतम	बिजय	एन.एल. ९७१	जम्मा
नवलपुर	६०	१२०	८०	२६०

आ.ब 2078/79 को लागी मकैको प्रजनन् बीउको माग परिमाण (के. जी)

जिल्ला	मनकामना 3	अरुण २	रामपुर कम्पोजिट	जम्मा
पर्वत	२०	५०	0	१५०
नवलपुर		४०	४०	

तरकारीको प्रजनन् बीउको उत्पादन

बाली	परिमाण (के. जी)
बोडी	१०
भिण्डी	२
मूला	१
रायो	०.१
सिमि	६
जम्मा	१९.१
मागको विवरण उपलब्ध नभएको	

(स्रोत: बागवानी अनुसन्धान केन्द्र, मालेपाटन)

आ.ब 2079/80 मा अन्य बालीको प्रजनन् बीउको माग परिमाण (के. जी)

जिल्ला	मुसुरो	तोरी
नवलपुर	३०	२४



आ.ब 2078/79 मा धानको मूल बीउको माग परिमाण (के. जी)

जिल्ला	जेठो बुढो	सावित्रि	माछापुच्छ्रे	छोमरोङ्ग	मकवानपुर- 1	लुम्ले २	बहुगुणि १	सुख्खा २	सुख्खा ३	रामधान	हर्दिनाथ ३	सुगन्धित	लोकतन्त्र	सावा सव १	सावा मन्सुली	सोना मन्सुली	सुनौलो सुगन्धा	चैते ५
कास्की	275		15	15		15												
तनहुँ	0	750	0	0	65	0	0	25	125	550	0	0	0	0	0	0		0
नवलपुर	0	3750	0	0	0	0	0	0	300	2000	200	0	0	400	1200	350		0
पर्वत	420	0	0	0		0	0	0	0	0	0	0	0	0				0
बाग्लुङ्ग	250																	
लम्जुङ्ग	0	500	0	0		0	50	100	100	650	50	50	50	0				50
स्याङ्गजा		780								800							250	
जम्मा	945	5780	15	15	65	15	50	125	525	4000	250	50	50	400	1200	350	250	50

2078/79 मा धानको मूल बीउको उत्पादन परिमाण (के. जी)

जिल्ला	जेठो बुढो	राधा 14	रामधान	सावा मन्सुली	स्वर्ण सव १
कास्की	१२००				
नवलपुर		१०००	२१००	२०००	२०००
जम्मा	१२००	१०००	२१००	२०००	२०००

मूल बीउको माग (के. जी)	१४,१३५
मूल बीउको उत्पादन (के. जी)	८,३००



आ.ब 2078/79 मा मकैको मूल बीउको माग परिमाण (के. जी)

जिल्ला	मनकामना ३	अरुण २	रामपुर कम्पोजिट
कास्की		200	
गोरखा			300
तनहुँ	150		1275
नवलपुर		850	560
पर्वत	100	100	0
बाग्लुङ्ग	125		
म्याग्दी	200	0	400
लम्जुङ्ग	0	25	25
स्याङ्गजा	700		
जम्मा	1275	1175	2560

मकैको मूल बीउको उत्पादन 2077/78

जिल्ला	मनकामना ३	अरुण २	रामपुर कम्पोजिट
गोरखा			४००
पर्वत	५३५	११५०	
जम्मा	५३५	११५०	४००

मूल बीउको माग (के. जी)	५,०१०
मूल बीउको उत्पादन (के. जी)	२,०८५



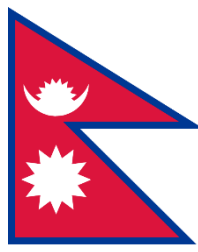
आ.ब २०७९/८० गहुँको मूल बीउको माग परिमाण (के. जी)

जिल्ला	गौतम	बिजय	NL-971	WK 1204	स्वर्गद्धा री	पासाङ्गला म्हु
नवलपुर	520	1680		0	0	
पर्वत	500	0		0	0	0
बाग्लुङ्ग	0	0		0	300	300
स्याङ्गजा	1160	0	640	80		
जम्मा	2180	1680	640	80	300	300

मूल बीउको माग (के. जी)	५१८०
मूल बीउको उत्पादन	नभएको

अन्य बालीको मूल बीउको माग परिमाण (के. जी)

बाली	जिल्ला	माग	कैफियत
कोदो	बाग्लुङ्ग	१००	कृषि ज्ञान केन्द्र
मुसुरो	नवलपुर	२००	एग्रो टाइम्स कृषि फर्म
तोरी (उन्नती र नवलपुर स्थानीय)	नवलपुर	२७०	एग्रो टाइम्स कृषि फर्म र लालीमा कृषि सहकारी



आ.ब 2079/80 को लागी आलूको Pre-Basic बीउको माग परिमाण (के. जी)

जिल्ला	टि.पि.एस.	एम.एस.	जनकदेव	एम.एस. 42.3	जम्मा
कास्की	0	0	0	7500	7500
तनहुँ	0	0	500	0	500
नवलपुर	300	0	0	300	600
जम्मा	300	0	500	7800	8600

आलूको Basic बीउको MS-42.3 जातको १५०० के. जी माग कास्की जिल्लाबाट प्राप्त भएको ।

तरकारीको मूल बीउको माग के.जी

जिल्ला	काक्रो	केराउ	गोलभेडा	बोडी	मुला	रायो	सिमी	रामतो रिया
बागलुङ्ग	२	०	०	०	४	०.५	०	
म्याग्दी	००	२५	०	०	१०	३७.५	७५	
स्याङ्गजा	०	२००	०.२	१००	०	०	१५०	
अनमोल बीउ		३०		५०	२०	०.१५०	४०	२०
जम्मा	२	२५५	०.२	१५०	३४	३८.१५	२६५	२०

तरकारीको मूल बीउको उत्पादन परिमाण (के. जी)

जिल्ला	कास्की	मुस्ताङ्ग	जम्मा
गाजर	0	47	47
धनिया	0	13	13
पालुङ्गो	100	0	100
बन्दा	0	19	19
बोडी	150	0	150
भिण्डी	50	0	50
मूला	20	76	96
रायो	20	110	130
सलगम	0	52	52
सिमि	50	0	50
स्वीसचा र्ड	0	29	29

** मूल बीउको मागको विवरण उपलब्ध नभएको

स्रोत: बागवानी अनुशन्धान केन्द्र, मालेपाटन र मार्फा फार्म, ०७७/७८



आ. व. २०७८/७९ मा मूल बीउ बाट उत्पादित बीउको विवरण

२०७८/७९ मा धानको बीउ उत्पादन परिमाण (के. जी)

जिल्ला	जेठो बुढो	सावित्री	साँवा मन्सुली सव १	सुख्खा २	सुख्खा ३	बहुगुणि १	बहुगुणि २	हर्दिनाथ ३	चैते ५	सुगन्धित	लोकतन्त्र
कास्की	४०००										
गोरखा		१७००									
तनहुँ		६००		१८००	२६००	१९००					
नवलपुर	०	७१०००	७०००								
पर्वत	७५००										
लम्जुङ्ग	०	३२००		६०००	२०००		२०००	१०००	१०००	२०००	२०००
स्याङ्गजा		११०००									
जम्मा	११५००	८७५००	७०००	७८००	४६००	१९००	२०००	१०००	१०००	२०००	२०००

स्रोत: फिल्ड निरीक्षण तथा कृषक/समुह/सहकारीबाट प्राप्त तथ्यांक

जम्मा: २७७,९०० के. जी
* प्रमाणित गर्न बाँकि रहेको

आ.ब २०७७/७८ मा मकैको बीउ उत्पादन परिमाण (के. जी)

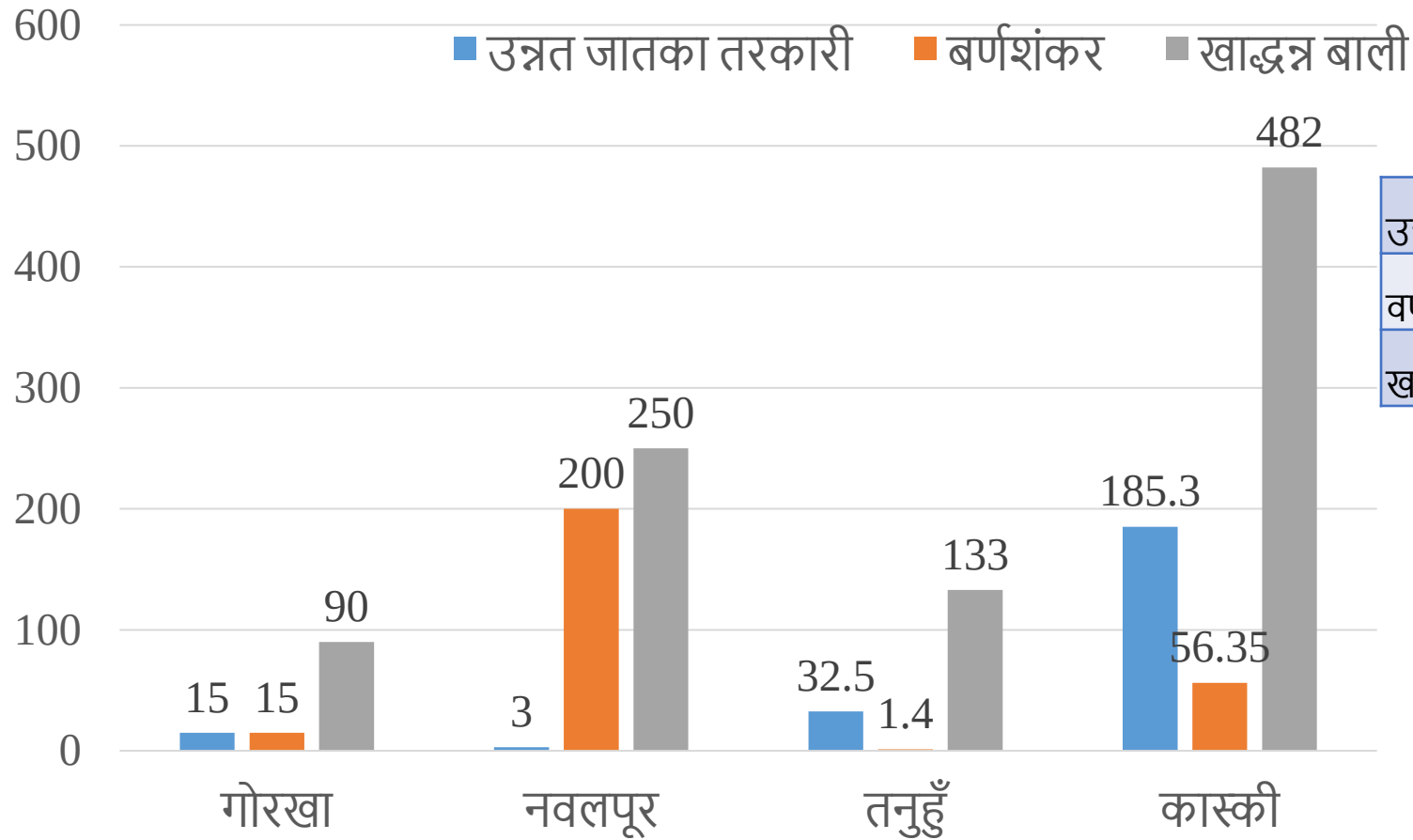
जिल्ला	मनकामना ३	अरुण २	मनकामना ५
नवलपुर		२१००	
पर्वत	४२३१	४०००	
बाग्लुङ्ग	३५००		
स्याङ्गजा	१९५००	४३३६	१४००
जम्मा	२७,२३१	१०,४३६	१,४००

जम्मा: ३७,६६७ के. जी
* प्रमाणित गर्न बाँकि रहेको

स्रोत: फिल्ड निरीक्षण तथा कृषक/समुह/सहकारीबाट प्राप्त तथ्यांक



गण्डकी प्रदेशमा बीउ व्यवसायीले गत आ. व. मा कारोबार गरेको बीउको विवरण (मे.टन)



उन्नत तरकारी	२३६
वर्मशंकर तरकारी र खाद्यान्न	२७३
खाद्यान्न	९५५

**** बीउ व्यवसायीबाट तथ्याङ्क माग गरिएकोमा पुरा तथ्याङ्क उपलब्ध नभएको

स्रोत: बीउ व्यवसायी संघ, गण्डकी प्रदेश, २०७८



विभिन्न स्तर अनुसार बीउको माग र उपलब्धताको विवरण

बीउको स्तर अनुसार आवश्यक परिमाण के.जी			बीउको स्तर अनुसार प्रदेशमा उत्पादन भएको बीउ के.जी		उपलब्ध प्रमाणित बीउ मे.टन	बीउको आवश्यकता जम्मा मे.टन
बाली	प्रजनन	मूल बीउ	प्रजनन	मूल		
धान	३८०	१४,१३५	LIBIRDबाट जानकारी प्राप्ती नभएको	८,३००	२७७.९**	६१४९
गहुँ	२६०	५,१८०	बिवरण उपलब्ध नभएको	उत्पादन नभएको	२.२	४१४४
मकै	१५०	५,०१०	बिवरण उपलब्ध नभएको	२,०८५	३७.६६**	४३९०
मुसुरो	३०	२००	बिवरण उपलब्ध नभएको	००	००	१२४
तोरी	२४	२००	बिवरण उपलब्ध नभएको	३००	००	४४
कोदो	०	१००	बिवरण उपलब्ध नभएको	००	००	५३५

** - प्रमाणिकरण गर्न बाँकी



विभिन्न स्तर अनुसार बीउको माग र उपलब्धताको विवरण के.जी

बाली/स्तर		काँक्रो	केराउ	गोलभेंडा	बोडी	मुला	रायो	सिमि	रातोरिया	गाजर	काउली	ब्रोकाउली	धनिया	पालुङ्गो	बन्दा	सलगम	स्विस चार्ड
प्रजनन	आवश्यकता	विवरण उपलब्ध नभएको															
मूल		२	२५५	०.२	१५०	३४	३८.१५	२६५	२०	१.२	०.१	०.०५					
प्रजनन	उपलब्धता				१०	१	०.१	६	२								
मूल					१५०	९६	१३०	५०	५०	४७			१३	१००	१९	५२	२९

नोट- बिजन प्रयोगशालाबाट बोडीको ९७५ के.जी बीउको प्रमाणिकरण गरिएको। साथै किसानहरुले ११२० के.जी उन्नत बीउमा पनि त्याग लगाई विक्री वितरण गरेको



निष्कर्ष



- ❖ खाद्यान्न बाली (धान, गहुँ, मकै) को मूल तथा प्रमाणित बीउमा माग अनुसार उत्पादन नभएको
- ❖ तरकारी बालीको मूल बीउ अन्य प्रदेशमा निर्यात हुने गरेको
- ❖ प्रदेशमा मूल बीउबाट उत्पादित बीउलाई उन्नत बीउको रूपमा प्रयोग गर्ने गरिएको
- ❖ अधिकांश किसानहरूले Farm Saved Seed (घरकै बीउ) प्रयोग गर्ने गरेको, SRR कम रहेको
- ❖ अन्य प्रदेशहरूको तुलनामा खाद्यान्न बालीको बीउ उत्पादन क्षेत्र कम भएको
- ❖ बीउको Network लाई सुदृढीकरण गर्नुपर्ने
- ❖ बीउको तथ्यांक अद्यावधिक नियमित गर्नुपर्ने
- ❖ कृषि सामग्री कम्पनि लि. को भूमिकालाई बीउ उत्पादन तथा बजारीकरणको क्षेत्रमा सुदृढीकरण गर्नुपर्ने



गण्डकी प्रदेशमा बीउ बिजनको क्षेत्रका समस्याहरु



नीतिगत

- प्रादेशिक बीउ बिजन ऐन तर्जुमा नभएको/बीउ ऐन संसदबाट पास नहुनु
- गण्डकी प्रदेश को नीति कार्यक्रममा बीउ उत्पादन प्रमाणिकरण र व्यवस्थापनको विषयले प्राथमिकता नपाउनु

संस्थागत

- कार्यालय निर्माणको चरणमा रहेको
- प्रदेशमा नीजि लगानीमा स्थापित बीउ प्रशोधन गर्ने कम्पनिको संख्या न्युन हुनु
- बीउ उत्पादन गर्ने समूह/सहकारी २ मात्र हुनु

प्राविधिक

- किसानहरुलाई बीउ उत्पादन र प्रमाणिकरणको विषयमा ज्ञान नहुनु
- बीउ उत्पादक समूह सहकारी बीउ चक्र पुरा गर्न अनिच्छुक देखिनु
- विभिन्न अनुसन्धान केन्द्रबाट उत्पादन गरिएका मूल बीउ सहजै एग्रोभेटहरुमा बिक्री वितरणको लागि उपलब्ध हुनु
- खुला सिमानाको कारण सूचिकृत नभएका बीउहरु भित्रिनु
- बीउ व्यवसायि संचालन गर्न ईच्छुक व्यक्ति/समूहलाई तालिमको व्यवस्था नहुनु

अन्य

- बीउ उत्पादन गर्ने फार्महरुमा बीउ प्रशोधन र भण्डारण गृहको अभाव
- स्थानिय तहसंगको समन्वय र सहकार्य नहुनु
- बीउको प्राविधिक अडिट नहुनु



गण्डकी प्रदेशमा बीउ बिजन क्षेत्रका चुनौतीहरू

- ❖ घाँसेबालीको बीउ उत्पादन/प्रमाणिकरण ??????
- ❖ प्रमाणिकरण बिना खुला रूपमा बीउ विजन विक्री वितरण भईरहेको
- ❖ Seed cycle पूरा गराउनुपर्ने
- ❖ खडा बाली निरिक्षण गरी प्रतिवेदन दिए बमोजिमको बीउको प्रमाणिकरण गर्नु
- ❖ तरकारीको बीउमा प्रमाणिकरण निस्सा बिना नै विक्री वितरण भईरहेको
- ❖ विभिन्न सरकारी फर्म केन्द्रबाट उत्पादित मूल बीउहरू उन्नत बीउको रूपमा बिना त्याग खुल्ला विक्री वितरण भईरहेको
- ❖ विभिन्न बालीको सुचिकृत नभएका जातहरूको विक्री वितरण भईरहेको
- ❖ किसान/समुह/सहकारीलाई बीउ उत्पादन कार्यमा सहभागी गराउने
- ❖ बीउ उत्पादनमा स्थानीय तहहरूसँगको समन्वय
- ❖ आलुको बीउको प्रमाणिकरण ?
- ❖ तरकारीमा बीउ उत्पादन प्रमाणिकरण कार्यक्रममा जाने कि नजाने ?????



गण्डकी प्रदेशमा बीउ बिजन क्षेत्रका अवसरहरू

- ❖ भौगोलिक विविधता
- ❖ बीउ बिजनमा आत्मनिर्भर नहुनु
- ❖ तरकारी बालीका मूल बीउ उत्पादन गरि अन्य प्रदेशमा निर्यात गर्ने
- ❖ भौतिक पूर्वाधारको विकास र सडक संजालको विकास
- ❖ मूल बीउ उत्पादनको लागि २ वटा सहकारीले अनुमती प्राप्त गरेको अवस्था
- ❖ बीउ गोदाम घर, प्रशोधन तथा भण्डारण गृहहरू निर्माणको चरणमा रहेको
- ❖ मूल र श्रोत बीउको उत्पादन र वितरणको लागि श्रोत केन्द्रहरूको स्थापना हुनु
- ❖ बीउ व्यवसायीहरूसंगको समन्वय
- ❖ जिल्ला बीउ उत्पादक समितिहरू पुन गठन हुन सुरु भएको
- ❖ जिल्लामा रहेका बीउ उत्पादक समूह/सहकारी/ फर्म र किसानहरू निरन्तर क्रियाशिल रहेको



आगामी बर्षहरुमा प्रदेशले बीउ बिजनको क्षेत्रमा अवलम्बन गर्न सक्ने नीति/ कार्यक्रमहरु

- ❖ प्रमाणित बीउ प्रयोग गरि उन्नत बीउ उत्पादन गर्नेहरुलाई Premium को व्यवस्था
- ❖ बीउ उत्पादन गर्ने किसान समूह/ सहकारीहरुलाई बीउ व्यवसायी तालिममा सहभागीताको लागि प्राथमिकता.....
- ❖ तरकारीको बीउमा त्याग लगाई बिक्री गर्ने किसानहरुलाई प्रोत्साहन अनुदान.....
- ❖ जिल्लागत रुपमा बालीका जात विशेषको प्रमाणित र उन्नत बीउ उत्पादनको लागि Zoning गर्ने र सोहि अनुसार कार्यक्रम संचालन गर्ने
- ❖ प्रदेशका सबै जिल्लाहरुमा DISSPRO जस्ता संस्थागत संरचनाहरुको पुन निर्माण गरि क्रियाशिल बनाउने
- ❖ प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकिकरण परियोजनाका जोनहरुमा बीउ उत्पादन कार्यक्रम संचालनको लागि प्राथमिकता दिनको लागि अनुरोध गर्ने
- ❖ बीउको प्राविधिक Audit को व्यवस्था गर्ने। यसको लागि आवश्यक नीतिगत तयारी गर्ने

ધન્યવાદ